

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Espoon kaupunki kiittää lausunnonantomahdollisuudesta ja toteaa, että pyrkimys ajantasaistaa lainsäädäntöä on erityisen toivottavaa ja tarpeellista. Espoo kiinnittää launnossaan huomiota alla kuvattuihin seikkoihin.

Taloudelliset vaikutukset

Arkistointilaki tarjoaisi kunnille mahdollisuuksia siirtää arkistoitavia tietoaineistojaan Kansallisarkistolle sopimusperusteisesti. Lähtökohtaisesti voidaan pitää kannatettava ajatusta siitä, että arkistoidut tietoaineistot olisivat tutkijoiden ja muiden tietojen käyttäjien saatavilla keskitetysti ja kustannustehokkaasti. Esitettyjä taloudellisten vaikutusten arviointeja voidaan pitää kuitenkin turhan optimistina.

Vaikutusten arvioinneissa voisi olla syytä kiinnittää huomioita seuraaviin seikkoihin. Ensinnäkin syytä olisi huomioida, että arkistoon siirrot itsessään edellyttävät merkittävää osaamista ja resursointia siirtävältä organisaatiolta, mikä ilmenee muun muassa metatietoihin ja arkistoinnin tietomalleihin liittyvänä tekemisenä. Huomioiden, että kun kerran ainakin Espoon kaupungilla on joka tapauksessa tarpeita migroida sekä arkistoitavia että ei-arkistoitavia tietoaineistoja omista tietojärjestelmistään pitkäaikaissäilytykseen soveltuvaan kaupungin tietojärjestelmään, voivat siirrot Kansallisarkistolle näyttäytyä ylimääräisenä kulueränä tässä kokonaisuudessa. Toisekseen on hieman epäselvää se, että mitkä ovat niitä tietoaineistokokonaisuuksia, joissa aineistojen säilytys kannattaa hajauttaa kunnalle ja Kansallisarkistolle. Esimerkiksi luottamuselinten päätöksentekoon hyödynnetyissä asianhallintajärjestelmissä käsitellään pitkään säilytettäviä sekä arkistoitavia että ei-arkistoitavia asiakirjoja, jotka muodostavat tietojen ensisijaisia käyttötarkoituksia ajatellen eheitä kokonaisuuksia. Toisena esimerkkinä rakennuslupaprosesseissa tuotettavat arkistoitavat asiakirjat, joista ainakin

osassa säilytysaika on sidottu rakennuksen olemassaoloon. Pääsääntöisesti näitä rakennuslupaprosessien arkistoitavia asiakirjoja, kuten pääpiirustuksia käytetään säilytysajan voimassaollessa ensisijaisesti tai niihin rinnastettaviin tarkoituksiin. Asiakirjoja koskevat tietopyyntömäärät ovat huomattavia. Asiakkaat pyytävät usein samalla myös ei-arkistoitavia asiakirjoja sekä paperimuodossa olevia asiakirjoja. Asiointi liittyy lisäksi usein rakennusvalvonnan muihin asiointipalveluihin. Tällaisten edellä mainittujen esimerkkien kaltaisten kokonaisuuksien rikkominen ei välttämättä palvelisi ensisijaisia eikä myöskään arkistointitarkoituksia. Pitkällä tähtäimellä tilanne voi olla toki toinen.

Käsitteet

Espoon kaupunki on samaa mieltä arkistoneuvos Eljas Orrmanin kanssa siitä, että käsitteitä olisi syytä avata laissa esitettyä kattavammin. Viranomaistoiminnassa harjoitettavan henkilöstön kouluttamisen ja ohjeistamisen kannalta olisi erittäin tärkeää, että keskeiset käsitteet olisi määriteltävä. Oleellista olisi määritellä ainakin arkiston, arkistoinnin sekä arvonmäärittelyn käsitteet. Käsitteiden olisi lisäksi syytä olla linjassa asiakirjojen julkisuutta sekä muuta tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kanssa.

Tietoaineistojen elinkaari

Esityksessä esitetään muutosta vallitsevaan kansalliseen tulkintaan tietoaineistoihin sisältyvien henkilötietojen elinkaaresta. Nykyisessä kansallisessa tulkinnassa alkuperäinen käsittelyn tarkoitus on eroteltu ajallisesti yleisen edun mukaisista arkistointitarkoituksista. Lakiluonnoksen 13 §:ssä esitetään, että valtion viranomaisten tulee siirtää arkistoitavat tietoaineistonsa Kansallisarkiston vastuulla olevaan arkistotietovarantoon luonnoksessa esitetysti. Tietoaineistojen säilytysajat päättyisivät, silloin kun ne on siirretty. Kansallisarkisto toimisi rekisterinpitäjänä tietoaineistoissa oleville henkilötiedoille (s. 61-62). Arkistoituja henkilötietoja voitaisiin käsitellä yleisen edun mukaisten arkistointitarkoitusten lisäksi alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin. Espoon kaupungin näkemyksen mukaan tähän liittyviä mahdollisia juridisia ja käytännön haasteita olisi tarpeen avata lakiperusteluissa esitettyä perusteellisemmin ja kattavammin.

Luonnoksessa esitetty tietoaineistojen elinkaaren jäsenyminen koskisi niitä tilanteita, joissa valtion viranomainen olisi velvoitettu siirtämään aineistoja kansalliseen arkistointitietovarantoon. Kuntia tämä velvollisuus ei koskisi. Syytä olisi arvioida onko tällaisella jaottelulla viranomaisten välillä jotain vaikutuksia esimerkiksi alalla annettavan ohjeistuksen, koulutuksen ja muun viestinnän ymmärrettävyyteen ja sovellettavuuteen.

Espoon kaupunki katsoo, että perusteluissa olisi syytä avata esitettyä kattavammin mitä vaikutuksia tällaisella esitetyllä rinnakkaisella käsittelyllä olisi rekisteröityjen oikeuksille. Syytä olisi myös arvioida mahdollisia hallinnollisia kuormitustekijöitä Kansallisarkistolle tietosuojavelvoitteissa ja muissa

tietoihin liittyvissä velvoitteissa, jos sen rekisteripitovastuulle tulisi huomattavia määriä toisten rekisterinpitäjien henkilötietoja, joita käsiteltäisiin yleisen edun mukaisten arkistointitarkoitusten lisäksi alkuperäisiin tarkoituksiin. Esitykseen kirjatuihin lain vaikutusten arvioinneista ei Espoon tulkinnan mukaan ilmene riittävän selvästi onko asiassa arvioitu esimerkiksi tietopyyntöjen käsittelyyn, rekisteröityjen informointiin sekä käsittelytoimiselosteen ylläpitoon liittyviä mahdollisia Kansallisarkiston resursointitarpeita. Hyvä olisi arvioida onko Kansallisarkistolla ylipäätään kyvykkyyksiä ja riittävää osaamista hoitaa rekisterinpitäjän tehtäviä käsiteltäessä toisten rekisterinpitäjien keräämiä henkilötietoja alkuperäisiin tarkoituksiin. Arvioinnissa olisi syytä kiinnittää huomiota myös sopimusperusteisesti siirrettäviin aineistoihin liittyviin Kansallisarkiston resursointitarpeisiin. Kansallisarkisto on arkistointiviranomainen ja Espoon kaupungin näkemyksen mukaan olisi erityisen tärkeää turvata Kansallisarkiston resursointia viranomaistoiminnan ohjaukseen.

Hyvä olisi myös arvioida sitä, että vaikka säilytysaika päättyisi siihen, kun aineistot on siirretty Kansallisarkistolle, onko tietosuojanäkökulmasta ongelmatonta käsitellä henkilötietoja mahdollisesti määräämättömän ajan alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin.

Säilytysaikojen määrittämisen vastuut

Mahdollisia muutoksia tietoaineistojen säilytysaikojen määrittämisen vastuisiin voisi olla syytä avata tarkemmin. Espoo on siinä käsityksessä, että sovellettaessa tietosuojasäätelyä, säilytysajat määrittelee rekisterinpitäjä. Muissa tapauksissa säilytysajat määrittelee arkistonmuodostaja arkistolain nojalla (HE 284/2018 vp s. 105). Voisi olla vielä paikallaan arvioida, miten vastuut määräytyisivät jatkossa, jos esitetyn mukaisesti arkistonmuodostajasta luovuttaisiin ja siten luovuttaisiin myös arkistonmuodostajan velvollisuudesta määritellä säilytysajat asiakirjoille silloin kun kyseeseen ei tule tietosuojasäätelyn soveltaminen.

Arkistoinnin vastuut

Espoon kaupungin ymmärryksen mukaan vuoden 2022 luonnosesityksessä arkistolaiksi esitettiin, että viranomaisen tulisi määrätä arkistotoimesta vastaava viranhaltija, jolla on riittävä osaaminen tehtävän hoitamiseksi. Tällaista esitystä ei sisälly nyt lausunnon olevaan luonnokseen. Tätä olisi vielä hyvä pohtia ja arvioida olisiko tällainen tarpeellista laadukkaan arkistointitoiminnan turvaamiseksi.

Tuomaala Otto
Espoon kaupunki